

Izaja vsak dan razen sobot, nedelj
in praznikov

Issued daily except Saturdays,
Sundays and Holidays

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 4, 1918.

Ruski maršal obdolžil Ameriko in Anglijo kršenja dogovora

Izjava prečitana na seji članov zavezniškega kontrolnega sveta. Sovjetom naklonjeni nemški listi napadajo kapitaliste

Berlin, 4. sept.—Maršal Vasilij D. Sokolovski, ruski komandant v Nemčiji, je obdolžil Ameriko in Veliko Britanijo, da se je odločil za razkovanje nemškega kršenja dogovora, ki je bil sklenjen na konferenci v Potsdamu pred letoma. Kršenje dogovora je ameriško-britanski program glede zvišanja produkcije znanjstva v Nemčiji.

Izjava ruskega maršala je bila prečitana na seji članov zavezniškega kontrolnega sveta v Berlinu. General Lucius D. Clay, ameriški član, je odgovoril na obdolžitev, da se že dve leti trudi v prizadevanjih za ekonomsko združenje Nemčije in končanje ekonomskega kaosa. Vrata drugim članom so se vedno odprta za sodelovanje s Ameriko in Veliko Britanijo.

Maršal Sokolovski je s svojo izjavo sprožil napade v nemških medijih, ki so naklonjeni Rusiji, Ameriki in Veliki Britaniji. Nemški listi trdijo, da hočejo Amerika in Velika Britanija razcečiti Nemčijo na dva tabora, zahodnega in vzhodnega, in izročiti Porurje v roke zapadnjaških kapitalistov.

Nacht-Express pravi, da je namen ameriško-britanski načrtov olajšati najbolj važnega industrijskega središča Nemčije. "Vostok" pravi, da hočejo ameriški kapitalisti dobiti nadzor nad industrijami v Porurju.

Ameriške avtoritete so nedavno naznanile, da hočejo zvišati življenjski standard v zapadni Nemčiji. Postavila naj bi se na razpoložljivo proizvodnjo, čeprav je izgubila poljedelske površine na vzhodu, ki so pod nadzorom okupacije.

General Clay skuša dvigniti nemške industrije in s tem olajšati breme, ki ga nosijo ameriški davkoplačevalci v obliki visokih okupacijskih stroškov. Državni department je večkrat izjavil drugače, boječ se, da bo Clayaeva politika v Nemčiji rezultirala v komunistični oblasti v Franciji. Slednje izjave ob vsaki priliki bojamo pred restavriranjem nemške

Nov spor med Ameriko in Rusijo

Vprašanje združitve con v Koreji

Seoul, Koreja, 4. sept.—Možnost dosega sporazuma med Ameriko in Rusijo glede spojitve okupacijskih con v Koreji je izginila. Nastal je nov spor, ko so ameriške avtoritete zavrnile ruski predlog.

General Albert E. Brown, načelnik ameriške delegacije v skupni ameriško-ruski komisiji, je dejal, da ne more sprejeti ruskih pogojev in predloga. Rusi vztrajajo pri zahtevi, da ne sme biti noben desničar član korejske skupščine.

Brown je rekel, da bi skupščina prišla pod kontrolo komunistov in drugih levničarjev, ako bi pristal na rusko zahtevo. Poudaril je, da je 15,000,000 desničarjev v Koreji in ti bi bili brez reprezentacije v skupščini, ako bi pristal na rusko zahtevo.

Vsa prizadevanja skupne komisije v osmemajstih mesecih so se izjalovila. Razgovori niso ustvarili podlage, ki bi omogočila formiranje začasne samovlade v Koreji.

Unije v Avstraliji zaprele s stavko

Melbourne, Avstralija, 4. sept.—Kongres avstralskih strokovnih unijskih je zaprel s oklicem generalne stavke, če ne bo delovni teden skrajšan na 40 ur. Stavka bo oklicana prihodnji mesec.

Američani drže ruskega častnika

Moskva, 4. sept.—Uradna časniška agentura Tass poroča, da ameriške vojaške avtoritete v južni Koreji drže ruskega maršala

Domače vesti

iz Detroida

Detroit, Dne 30. avgusta je mrtvoud zadel Petra Juričiča, člana društva 121 SNPJ. V kritičnem položaju se nahaja v Osteopathic Hospitalu, Second Ave. in Highland. Članstvo mu želi okrevanja. — Jože Korsič, tajnik društva 121 in zastopnik Prosvete, je prejel vest od svojcev iz starega kraja, da je 23. avg. umrl njegov 88-letni oče v mestnem zavetišču na Jesenicah. Kratko poročilo pravi, da je zaspal mirno.

Nov grob v Penni

Pittsburgh, Pa.—Dne 18. avg. je po daljši bolezni umrl Anton Tomšič, star 55 let, doma iz Podstraj pri Ilirski Bistrici, v Ameriki od 1920. Pred leti je vodil gostilno na južni strani mesta. Tukaj zapuščata žena, sina, hčer in dva brata, v starem pa mater, sestro in tri brate, kakor tudi brata v Južni Ameriki. Bil je član društva 118 SNPJ, kakor tudi ABZ, samostojnega društva Orel in Kat. vitezov sv. Jurija.

iz Clevelanda

Cleveland, — V predmestju Bedfordu je umrl Louis Gorenc, ki zapuščata žena, štiri sinove, tri poročene hčere in brata Antona. V Perryju, O., pa je umrl dolgoletni slovenski farmer Anton Lipold. Zapuščata žena, dve poročeni hčeri (eno v Lorainu, drugo v Geneyu), pet vnukov, pravnuka ter tri brate in dve sestri.

Dohodki ameriških farmerjev se povečali

Washington, D. C., 4. sept.—Poljedelski department poroča, da so se dohodki ameriških farmerjev povečali in da bodo dosegli rekord v tem letu. V osmih mesecih tega leta so znašali \$17,400,000,000, kar je 21 odstotkov več kot so znašali v isti dobi lanskega leta.

Britsko sodišče obsodilo 14 gestapovcev

Hamburg, Nemčija, 4. sept.—Britsko vojaško sodišče je obsodilo 14 bivših gestapovcev v smrt na vešalih. Spoznani so bili za krive umora 50 zavezniških letalcev, ki so skušali pobegniti iz nemške jetišnice pri Slaganu, Šlezija, v juniju leta 1944.

Jorja Fulavskega. Major je bil aretiran, ko je po pomoči prekaščil mejo in dospel v ameriško okupacijsko cono.

GRŠKI CIVILNI USLUŽBENCI ZAPRETI Z OKLICEM STAVKE

Atene, Grčija, 4. sept.—V konfliktu raztrgana Grčija, katero nadlegujejo gerilci na severu in politična kriza v Atenah, je pred nevarnostjo oklica stavke 72.400 civilnih uslužbencev. Izbruhnila bo morda danes.

Konstantin Calderis, predsednik nove rojalistične vlade, ki bo vprašala parlament za zaupnico, ko se bo sestal na zasedanju, je naznanil, da je podpisal dekret na osnovi sprejetih zakonov, ki prepovedujejo oklic stavke civilnih uslužbencev. Dekret je stopil v veljavo brez parlamentarne ratifikacije.

Nekateri krogi vidijo v preteči stavki poskus pritiska na Calderisa, naj vključi reprezentantov drugih političnih strank v svojo vlado. Loy Henderson, predstavnik ameriškega državnega departamenta, ki je nedavno

dospel v Atene, tudi pritiska na Calderisa in kralja Paula, naj razširita vlado.

Civilni uslužbenci zahtevajo zvišanje plače. Sedanja mesečna plača je \$42 do \$82. Slednjo plačo prejema uradniki, ki so v vladni službi 20 in več let. Nekateri prejema plačo in pol za čezurno delo.

Unija civilnih uslužbencev ni pod vplivom levničarjev. Voditelji so naznanili, da bo stavka trajala nedolgo časa, če bo vlada odredila aretacije stavkarjev. Med civilnimi uslužbenci so učitelji, sodniki, policaji in gasilci.

Civilni uslužbenci se ne napeknjo pri delu. Mnogi delajo samo dopoldne. Predlog ameriške misije, katere načelnik je Dwight Griswold, naj delajo 40 ur v tednu, so odločno zavrnil.

Dve začasni vladi v Ekvadorju

Vojaška junta osmih članov formirana

Quito, Ekvador, 4. sept.—Dve začasni vladi sta aktivni v Ekvadorju. Ena je civilna v Quitu, druga pa vojaška v Ambatu.

Predsednik Suarez Ventimilla je formiral četrto vlado v zadnjih enajstih dneh. Tvorijo jo štirje liberalci in štirje konservativci. Major Enrique Giron, poveljnik vojaških čet v drugi vojaški coni, noče priznati Ventimillovega režima.

Giron je sinoči naznanil ustanovitev vojaške junte v Ambatu, katero tvori osem članov. Ti reprezentirajo obožovane sile, ki so strmoglavile deset dni trajajočo diktaturo polkovnika Carlosa Manchena. Poročilo pravi, da so bile obožovane sile v Ambatu ojačane in da podpirajo vojaško junto. Giron je proglasil junto za ustavno vlado.

Naznanilo, da se bo bivši predsednik Jose Ibarra, cigar vlada je bila strmoglavljena v nekruvni revoluciji 23. avgusta, vrnil v Ekvador, je povzročilo nove komplikacije. On je dobil zavetje v Colombiji. Poročilo dostavlja, da je na poti v Ekvador.

Grška armada dobro hranjena

Ameriški davkoplačevalci nosijo stroške

Atene, Grčija, 4. sept.—Vojaški grške armade so dobro hranjeni na račun ameriških davkoplačevalcev. Prvi prispevek k nasičevanju vjokov je znašal \$104,550. Ta vsota bo predstavljala dnevne stroške ameriških davkoplačevalcev do 30. junija prihodnjega leta na podlagi ameriškega pomožnega programa v Grčiji.

Grška obožovana sila šteje 204.000 mož. Tvorijo jo vojniki, orožniki, civilna policija in člani mornarične ter letalske sile. Za nasičevanje vsakega člana obožovane sile morajo ameriški davkoplačevalci prispevati 52 centov na dan. Število vključenih je 7.000 grških vjokov, ki so bili izgnani na otoke na Egejskem morju zaradi kršenja discipline.

Odmerek živil za vsakega vojaka vsebuje 3,700 kalorij dnevno. Kaznovani vojaki so deležni manjših odmerkov.

Odmerek po grškem okusu je določil polkovnik Charles E. Gentry, član ameriške vojaške misije. Vsak vojak dobi dva funta kruha dnevno poleg mesa in drugih živil.

Federacija za odpravo jurisdikcijskih sporov

Chicago, 4. sept.—Delegati Čikaške delavske federacije so inštruirali člane eksekutivnega odbora, naj najdejo sredstva in metode za odpravo jurisdikcijskih sporov. William Lee, predsednik federacije, je dejal, da je jurisdikcijski spori, v katerih člani ene unije piketirajo člane druge unije, bedasti in treba jih je odpraviti.

Bitke v Indiji se nadaljujejo

New Delhi, Indija, 4. sept.—Bitke med muslimani in Hinduisti v Pakistano se nadaljujejo. V Karachiju, glavnem mestu Pakistana, je bilo 15 ljudi ubitih in čez 40 ranjenih v zadnjih dneh.

EVROPA V NEVARNOSTI NOVE EKONOMSKE KRIZE

Državni podtajnik Lovett naglasil potrebo ameriške pomoči

IZREDNO ZASEDANJE KONGRESA?

Washington, D. C., 4. sept.—Državni tajnik George C. Marshall je bil informiran po povratku v Washington iz Rio de Janeira, Brazilija, da se razvija nova ekonomska kriza v Evropi, ki bo zahtevala ameriško pomoč prihodnje zime.

Državni podtajnik Robert A. Lovett je na sestanku s časniki razkril, da se evropska ekonomska struktura podira. Amerika je bo morala podpreti. Lovett je izrazil bojazen, da bo zapadna Evropa zabredla v ekonomski kaos, preden se bo Marshallov načrt začel izvajati, ako Amerika ne bo storila potrebnih korakov v tem letu.

Samo začasni viri pomoči so odprti Evropi. Med temi so posojila od ameriške izvozne-uvozne banke in svetovne banke. Nekatero zapadno evropske države bodo morale dobiti pomoč v ameriških dolarjih, da bodo podprle svoje denarstvo.

Lovett je napovedal resne in dalekoosepne posledice, če ne bo Amerika prisloščila na pomoč zapadnim evropskim državam in jih rešila pred ekonomskim polomom. Situacija je postala akutna, ker je nastala finančna kriza v Veliki Britaniji. Posojilo \$3,750,000,000, katero je Velika Britanija dobila od Amerike, bo kmalu izčrpano.

Več zapadnih evropskih držav je prizadetih zaradi suše. Prodnicijska sredstva morajo kriti potrebe doma. Letina pšenice v Franciji je najnižja v stoletju. Velika Britanija pa je utrpela izgubo \$800,000,000 v pridelkih zaradi ostre zime.

Možnost je, da se bo moral ameriški kongres sestati na izrednem zasedanju in razpravljati glede pomoči zapadni Evropi. Priljubljeni je, da bo povratek Marshalla pospešil odločitev glede sklicanja izrednega zasedanja kongresa. Marshall in senator Vandenberg nista hotela komentirati možnosti zasedanja kongresa.

Truman ponudil atomske snovi svetu

Pospešitev zatiranja raka in drugih bolezni

St. Louis, Mo., 4. sept.—Predsednik Truman je v zvezi z novo politiko ponudil vsem državam omejene količine radioaktivnih elementov iz ameriških atomskih peči, da se pospeši zatiranje raka in drugih bolezni.

Ponudba je v Trumanovem telegramu, ki je bil dostavljen mednarodnemu kongresu za raziskavo raka. Dr. E. V. Cowdry, predsednik kongresa, je označil ponudbo za odločen korak v svetovnih prizadevanjih za odpravo raka. Delegati drugih držav so sprejeli ponudbo z navdušenjem na znanje.

Ameriška komisija za atomsko energijo je izjavila, da ponudba na predvideva razkritja tajnosti atomske energije in produkcije atomskih bomb. Plutonium in uran U-235, ki tvorita eksplozivno snov atomskih bomb, nista vključena v ponudbi.

Radioaktivne snovi atoma se smatrajo za najvažnejše zdravniško raziskovalno sredstvo. Dr. Robert S. Stone, profesor radiologije na univerzi v Californiji, je dejal, da bo Amerika imela koristi, ako bo kdo odkril vzroke raka in zdravljenja.

Kampanja unij CIO v Illinoisu

Voditelja politične akcije imenovana

Chicago, 4. sept.—Državni svet unij Kongresa industrijskih organizacij je naznanil kampanjo, katere cilj je poraz 20 kongresnikov iz Illinoisu, ki so glasovali za protidelavski Taft-Hartleyev zakon, pri volitvah prihodnje leto.

Joseph Germano, novoizvoljeni predsednik sveta unij CIO, je imenoval Sama Levina in Franka Annunzia za načelnika odbora politične akcije v Illinoisu. Levin, bivši predsednik sveta unij CIO, je upravitelj skupnega odbora unije Amalgamated Clothing Workers, Annunzio pa legislativni direktor jeklarske unije CIO.

"Odločili smo se za uporabljanje vseh sredstev in energije vseh članov unij CIO v izvajanju programa politične akcije," je dejal Germano. "Glavni cilj kampanje je poraz vseh kongresnikov, ki so glasovali za protidelavski zakon."

INCIDENT V ISTRI POSLEDICA DOBRO PRIPRAVLJENE PROVOKACIJE

New York.—Dr. Vladimir Bakarić, predsednik vlade hrvaške ljudske republike, je na vprašanja dopisnika uradne jugoslovanske agenture Tanjug, nanašajoča se na incident, ki se je pripetil v vasi Lanišče, Istra, v katerem je bil duhovnik Miro Bulesić ubit, prelat Jakob Ukmar pa ranjen, odgovoril, da je bil incident posledica dobro pripravljene provokacije, katero avtoritete v Istri niso odkrile ob pravem času.

Dr. Bakarić je dejal, da so duhovniki, spadajoči k redu sv. Pavla, nedavno imeli zborovanje v Pazinu, ko je tja dospel prelat Ukmar kot posebni poslanec koprškega in tržaškega škofa Antonija Santinija. Na tem so odločili, da se vrni birma v Lanišče. Sklenili so, da ne sme biti nihče, ki je znan kot sovražnik cerkve, bote.

Po zborovanju so se duhovniki razšli in potem imeli pridigo, v katerih so poudarjali, da člani jugoslovanske armade in mladi,

dinci, ki delajo na mladinski progi, ne morejo biti botri.

"Jasno je," je rekel Dr. Bakarić, "da zborovanje duhovnikov ni bilo sklicano z namenom upoštevanja cerkvenih pravil, temveč iz provokacijskega razloga. Nekateri dobri in pošteni duhovniki so bili prevarani. Prevarniki so bile tudi avtoritete, ki se niso hotele vmešavati v verska vprašanja. Ljudstvo je bilo razkazeno zaradi izjav duhovnikov, da vojaki in mladinci ne smejo biti botri. Po duhovnikih nauhujskana drhal je prva napadla naše državljanke, ki so zahtevale pojasnila. Izbra vasi Lanišče dokazuje premišljene priprave za provokacije. Ta vas je znana v vsej Istri, ker je gnezdo ustalem naklonjenih elementov. Ti so bili takoj pripravljeni za provokacijsko akcijo."

Ranjeni prelat Ukmar je bil aretiran in bo postavljen pred jugoslovansko sodišče z organizatorji incidenta in onimi, ki so bili udeleženi v incidentu.

BEVIN PREDLAGAL RAZDELITEV AMERIŠKEGA ZLATA

Britski zunanji minister priznal resnost notranje krize

WASHINGTON OSMESIL PREDLOG

Southport, Anglija, 4. sept.—Zunanji minister Ernest Bevin je predlagal razdelitev ameriškega zlata, ki je zakopano pod zemljo v Fort Knoxu, Ky., odpravilo vseh trgovinskih restrikcij v Evropi in ustanovitev carinske unije med deželami britskega imperija v svojem govoru na letni konferenci kongresa britskih strokovnih unijs.

Bevin je orisal zunanjo in notranjo politiko delavske vlade in zaključil svoj govor s svarilom, da bo konferenca zunanjih ministrov v novembu v Londonu morda zadnja prilika za izravnavo evropskih zadev. "Vprašanje je Veliki Britaniji je produkcija ali stradanje," je dejal. "Resna notranja kriza bo trajala najmanj dve leti. Dajte mi sredstva produkcije in poln rezultat, pa bom lahko revidiral zunanjo politiko v Evropi in ji pomagal pri rehabilitaciji."

Uveren sem, da si Amerika veže roke in povzroča visoke davke, ker noče razdeliti zakopanega zlata. Ako boste našli drugi zlati rudnik na svetu, da bi vam pomagal, vam bi koristilo. Zlati rudnik je nedotaknjen v Ameriki, ki pa ne dela ničesar. Ako se bi zlato razdelilo, bi se povečala kupna moč v opustošenih krajih sveta. Očitajo mi, da sem povezal Veliko Britanijo z Ameriko. Sedaj sem pred vami z apalom za boj za našo neodvisnost v delavnih, rudnikih in na polju. Predvsem hočem, da bo Velika Britanija stala na svojih nogah."

Bevin se je v svojem govoru dotaknil vprašanja znižanja obožovane sile. Dejaj je, da so bili že storični koraki glede znižanja obožovane sile. Pod pritiskom članov eksekutivnega sveta Kongresa strokovnih unijs je bila resolucija, zahtevajoča znižanje obožovane sile, umaknjena.

Washington, D. C., 4. sept.—Uradni krogi so osmešili predlog britskega zunanjega ministra Bevina, naj Amerika razdeli zlato, ki je zakopano pod zemljo v Fort Knoxu. Izjavili so, da je socialističen in da je prišel od človeka, ki se oprlemiti želje o obrambi voditeljev delavske stranke in vlade, ki so pritisli na Veliko Britanijo na rob bankrota.

Besednik federalnega zakladnega departamenta je dejal, da lahko Bevin dobi vse ali del ameriškega zlata, če je pripravljen plačati \$35 za vsako unčo. To je cena, katero je Amerika plačala.

Državni department ni hotel komentirati Bevinovega predloga.

Vladi Francije in Argentine zavrnili ameriški protest

Washington, D. C., 4. sept.—Diplomatični krogi so naznanili, da sta Francija in Argentina zavrnili ameriški protest proti sklenitvi trgovinske pogodbe med državama. Ameriški protest je naglašal, da pogodba vsebuje klavzulo, ki zastopavlja Ameriko. Pogodba med Francijo in Argentino je bila sklenjena in podpisana v Parizu. Obe državi sta se obvezali, da bosta uporabljali izključno svoja letniški plovila v prevažanju blaga iz ene države v drugo. Pogodba bo v veljavi pet let. Argentina je dala Franciji kredit \$148,200,000, da bo lahko kupovala živila in druge potrebščine v argentinski republiki.

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Naročnina za Zdržene države (vseva Chicago) in Kanado \$8.00 na leto, \$4.00 za pol leta, \$2.00 za četrt leta; za Chicago in okolico Cook Co. \$9.50 za celo leto, \$4.75 za pol leta; za inosestavo \$11.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada \$8.00 per year, Chicago and Cook County \$9.50 per year, foreign countries \$11.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Nokopial dopisov in nenasrobnih člankov se ne vračajo. Nokopial literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil pošiljano.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts of communications and uncollected articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vse, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2657 - 59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Ratifikacija mirovni pogodbe

Mirovne pogodbe s štirimi osišnimi državami—Italijo, Ogrsko, Rumunijo in Bolgarijo—so končno ratificirane. Pri sestavljanju teh pogodb je bilo veliko treskanja med Vzhodom in Zapadom. Skrajni področje leto so se klestili predno so jih "zmagovalci" končno sestavili in v Parizu podpisali. Tudi ratifikacija se je vlekla več kot pol leta, največ po zaslugi Sovjetske Rusije. Končno so zadnji teden te pogodbe ratificirali tudi v Moskvi.

Kaj je bil vzrok, da je Sovjetska unija toliko časa odlašala s sprejetjem teh pogodb, spada med zagonetke sovjetske politike. Vse druge države, premaganke in zmagovalke, so jih ratificirale že pred meseci. Tudi ameriški senat (v aprilu), na katerega je bil storjen močan pritisk, odloži za nedoločen čas vsaj ratifikacijo italijanske pogodbe češ, da je "preveč krivična". Po mnenju italijanofillov in patentiranih rusofobov je bila "krivična" vsled tega, ker je Italija izgubila pretežni del slovenskega Primorja in Istrijo s Tratom vred, kakor tudi vsled tega, ker bo morala plačati nekaj čez \$300 milijonov vojne odškodnine za stokrat večjo škodo, ki jo je povzročil njen fašistični imperializem v Rusiji, Jugoslaviji, Albaniji, na Grškem in v Etiopiji. Italija je s to pogodbo seveda izgubila tudi svoje afriške kolonije in majhen kos ozemlja, ki ga je dobila Francija. Ampak za to ni šlo. Pri ameriških zagovornikih italijanskega imperializma je šlo za Trst in čisto slovenske ter hrvaške pokrajine. Uspeli so vsekar toliko, da je Italija obdržala del slovenske Goriške z Gorico vred.

Ruska ratifikacija teh pogodb je zdaj zelo presenetila vladne kroge v Washingtonu. Vsaj tako se glase častniška poročila. Temu presenečenju se ni čuditi, kajti pred par tedni smo čitali, da so se vladajoči krogi odločili, da ostanje ameriške čete v Italiji za nedoločen čas. Da-li so storili to vsled tega, ker so računali, da bo Moskva kar naprej sedela na teh pogodbah ali vsled nove strategije, bo pokazala bližnja bodočnost. Ako je slednje resnica, potem bo prišlo do novih, še večjih napetosti med Vzhodom in Zapadom.

V smislu teh pogodb morajo "zmagovalci" potegniti svoje okupacijske čete iz vseh premaganih držav najpozneje v teku 90 dni po ratifikaciji, oziroma po prijavi ratifikacije v Parizu in Moskvi. V smislu italijanske pogodbe morata Anglija in Amerika v 90 dneh potegniti svoje čete iz Italije, Rusija pa v smislu ostalih pogodb iz Bolgarije in v pretežni meri tudi iz Rumunije in Ogrske. Rusija lahko obdrži nekaj vojaštva v slednjih dveh državah za protekcijo svojih komunikacijskih zvez (železnice) toliko časa, dokler ne pride do sklenitve in ratifikacije mirovne pogodbe z Avstrijo.

Vpričo prej omenjenega naznanila državnega in vojnega departamenta, da misli Amerika obdržati svoje čete v Italiji za nedoločen čas, je vprašanje, kaj zdaj store v Washingtonu, to je, da-li se bodo držali mirovne pogodbe, ali jo bodo enostavno poteptali—na primer slično kot je hotela Rusija storiti v Iranu pred dobrim pol drugim letom, ko je hotela tam obdržati svoje čete. Ta možnost ni povsem izključena, kajti "power politics" si piše svoje zakone. Enako tudi imperializem.

Razni svetoiki in zagovorniki "Trumanove doktrine" se namreč zadnje čase bolj in bolj pogosto oglašajo z argumentom, da ima Amerika (v resnici Wall street) preveč vitalne interese na Bližnjem vzhodu in v Grčiji, da bi mogla potegniti svoje vojaštvo iz Italije. In, to brez ozira na določbe italijanske mirovne pogodbe. Argument je, da je za protekcijo teh interesov Italija postala za Ameriko najvažnejša strateška točka v Sredozemlju. Ako se Amerika namakne iz Italije, gre dalje ta argument, je nevarnost, da Italija postane torišče boja med ruskim in anglo-ameriškim vplivom. To pa je seveda treba preprečiti za vsako ceno ...

Iz tega je razvidno, da se je z rusko ratifikacijo teh pogodb, predvsem pa italijanske, ameriška visoka diplomacija znašla na zelo kritični točki. Ako z Anglijo vred potegne svoje vojaštvo iz Italije, bo prepuščila to važno "strateško" točko svoji usodi—razmahu komunističnega vpliva. Ako tega ne stori, bo odprto in čistično storila to, kar se v tej deželi dan za dnem očita sovjetaki Rusiji—da se ne drži dogovorov in obljub. V tem primeru gre še več kot za navadne dogovore in obljube ali tajne sporazume. V tem primeru gre za "svetost" važne mednarodne pogodbe.

Iz te zagate lahko reši ameriško visoko diplomacijo DeGasperi-jeva demokratska vlada, ki je lutka Vatikana in Washingtona, kakor tudi dekla vseh domačih in tujih privilegiranih interesov. In reši jo lahko na ta način, ako Ameriko in Anglijo formalno naprosi, naj svojega vojaštva še ne potegneta iz Italije, kajti razmere za to še niso zrele ... Čitali smo že namreč, da se v "vplivnih" krogih v Italiji ta sentiment bolj in bolj razvija. In verjetno, da se, kajti Italija je polna notranje gnobe in fašističnih ostankov, sploh stebrov, ki so se le potuhnili. Dežela v resnici sedi na žrebu novega socialnega potresa, ki jo bo zopet vrvel bodisi v neofašizem ali pa v socialno revolucijo.

Nič se ne bomo torej čudili, ako se DeGasperi-jeva vlada na pritisek Vatikana in Washingtona obrne na Ameriko in Anglijo, naj ignorirata ono točko mirovne pogodbe, ki pravi, da morata potegniti vojaštvo iz Italije v teku 90 dni po ratifikaciji. Edino vprašanje je, da-li more DeGasperi-jeva vlada to riskirati, kajti s tem bi dala cele koše politične municije levicjarjem—komunistom, socialistom in lahko tudi centrističnim skupinam. Toda reakcija je navadno slepa.

V luči vseh teh možnosti in delikatne italijanske situacije torej ni čudno, ako je Truman zadnjič v interesu "višje politike" ignoriral vse proteste raznih protestantskih sekt in k papežu zopet poslal svojega poslanika v osebi jeklarskega magnata Myrona Taylorja. Tisto, da bosta papež in Truman—Vatikan in Amerika

O alkoholu in drugem

Milwaukee, Wis. — Rečnica pravi, da obljuba dela dolg. Že pred mesecem dni sem obljubil, da bom nekaj napisal o prekomernem uživanju alkoholnih pijač, in sicer na pobudo mojega rojaka Antona Zornika iz Penne.

Do sedaj ni še niti en dopisnik iz tukajšnje naselbine, katere ni majhna, poročal, da prekašamo Slovenci vse narodnosti v gostilniški obrti. Tukaj imamo približno sto slovenskih gostiln, seve, nekateri gostilničarji ne marajo biti Slovenci, čeprav ga lomijo v angleščini, da le Bog pomagaj. Vse priznanje pa onim, kateri se ne sramujejo materinega jezika v pričo drugih narodnosti!

Kot daljni sorodnik goriškega slavčka, pesnika Simona Gregorčiča, se še spominjam njegovega veličastnega pogreba, ki je bil l. 1906. Vsa višja gosposka iz Gorice se je udeležila pogreba. Zapeli so mu njegovo priljubljeno pesem "Na planine" in nekaj drugih. On je zelo črtil Lahe, ker so vedno stegali svoje prste po naši zemlji. Zelo me veselil, da je njegov grob sedaj na jugoslovanski zemlji, kajti Lahe so oljuvali na njegov spomenik skozi 25 let.

Moja pokojna mati je želela, da bi šel tudi jaz v "črne" šole, toda če bi šel, bi hotel biti pesnik, ne pa duhovnik. Naj na tem mestu poskusim svojo pesniško žilico. Seve, čitatelje moram naprej opozoriti, da nisem noben pesnik, žilica pa mi ne da miru, da ne bi zložil nekaj na račun škodljivega alkohola. Torej naj pričnem:

Kje revež bi snovi jemal,
da v verzih bi jih dajal.
A'k' poroči se mi katica kaj vredna,
če mislim, da dosegam Gregorčiča
in Prešerna.

Pij! Pij! Vsaj samo enkrat se živi,
tako v gostilni pesem se glasi.
Kdor takih ljudi poslušala glas,
živi' mu je kratek čas.

Ze od daleč ti smrdi, kdor uživa
žganje,
za nobeno rabo ni—samo za postojanje!
Ime mu je hudičeva pijača,
hujši strup ima kot kača.

Pravijo: v vinu je modrost,
pljav od njega pa uganja le norost.
Zato vino pri miru pusti,
ker ne potrebuješ te modrosti.

Po pivu pa se debelil
in želo z njim gasil.
To je samo kemikalna voda,
zanjo centa dat' je škoda.

Torej gornje o pijači sem povzel po nekaterih virih in skupaj spravil. Naj dodam še to: Ako te žaja, se napli vode iz mrzlega studenca, potem pa zavpij: "Živela abstinencija!"

Seve, vi poslušajte moje nauke, kaj pa jaz delam, to je pa moja stvar, tako namreč pravijo vsi govorniki, bodisi verski ali pa politični. Torej oprostite. Podravljam vse zavedne Slovence!
Frank Brits.

Glas iz Detroita

Detroit, Mich.—V mesecu avgustu smo imeli tu veliko vročino. Sicer pa nam nič ne škoduje, če se malo pregrejemo in spitoma na soncu, temveč je celo koristno našemu zdravju.

V tem kraju imamo kratek poletni čas. Ne bo dolgo in poletje se bo poslovilo od nas, kakor bo nastopila jesen, zanjo pa mrzla zima. Čas res hiti kot ubežne sanje, tako da ga ne more ujeti nobeno živo bitje.

Mjnilni sta že dve leti, odkar je bila končana vojna, vžale temu pa še danes nimamo pravega miru. Vse kaže, da bi imeli kapitalisti radi vojno na vse večne čase, kajti njim se ne smilijo mladeniči in moške, ki so umirali po bojiščih in prelivali kri na tuji zemlji. Edina skrb nenasičnih kapitalistov je velika bisaga denarja. Čas bi že bil, da bi napravili konec vsem vojnem enkrat za vselej.

Naznanjam članicam ženskega

—skovala "svetovno zvezo moralnih sil za doseg pravičnega krščanskega miru," je le pesek v oči. Tudi ni nič čudnega, ako je "naša" vlada podarila Italiji celo milijardo dolarjev v obliki črtanja posojil in okupacijskih stroškov in ji povrh dala še 28 trgovskih ladij. Kdor maže, se mu tudi vrata odpirajo!

Glasovi iz naših naselbin

Dva tedna na Dolenjskem

Paul Berger

II.
Trst, 22. avgusta. — V Novo mesto sva se peljala z vlakom skozi Sevnici. Vzela sva mariborski vlak, tako da sva izstopila v Zidanem mostu in si ogledala razvaline odtonih hiš. Postaja je le delno porušena, šola, poleg postaje, pa popolnoma. Ker nisem točno vedel, kateri je bil Ivančičev hotel, sem vprašal nekega železničarja, kateri mi je pokazal kup kamna in opeke. Zalosten pogled! General Sherman je imel prav, ko je dejal, da je vojna pekel!

Pozneje sva dobila zagrebški vlak in izstopila v Sevnici. Na postaji sem vprašal nekega moža, ali pozna nekega Kragla, ki ima brod čez Savo. Dejal je, da ga dobro pozna in je celo vedel, da mu vedno pošilja pakete brat iz Chicaga. Povedal sem mu, da je John Kragel naš mlekár in da pusti pozdraviti vse Jožete, a njegovemu bratu je ime Maks, katerega tudi pozdravim. Ako bi imela več časa na razpolago in ako bi vlak hotel na naju čakati, bi šla tudi njega obiskat in mogoče bi nama dal "free ride" z brodom čez Savo.

Iz Tržišča nas je potegnil vlak na stransko progo v St. Janž, kjer je premogovnik Kurilnica je od bombardiranja porušena in okna na hišah razbita. Ob železnici in tudi v St. Janžu je še precej vidnih italijanskih napisov. Tam perejo tudi pesek za glažovino, ki ga pošiljajo v Pančevo blizu Beograda.

Do Trebnja je bila vožnja mučna, ker so nas v St. Janžu sem in tja nič kolikokrat porivali. Vlak je bil namreč z "mešanim blagom". Od Trebnja do Novega mesta pa je bila prijetna vožnja, dasiravno je bila lokomotiva zadržana.

Na novomeški postaji je naju čakal nečak in mahnil smo je v mesto. Po kosilu smo šli v Zabo vas, kjer sicer nisem videl nobene žabe, k ženi poznane Ludvika Medveška iz Clevelanda. Bila je vesela najinega obiska. Njena prva beseda je bila, zakaj nisem pripeljal s seboj njenega moža, ker komaj čaka, da se vrne domov. Zagotovil sem ji, da bo gotovo prišel v jeseni, kajti sedaj je malo prostora na parknih in pa z izdajanjem potnih listov so danes v Ameriki zelo skopti. Del hiše je razbit, a imajo pripravljene precej materiala za popravo. S popravo čakajo na "kuče gazdo" iz Clevelanda. Soproga Ludvika, ali mati pomožnega urednika Milana Medveška, je zelo prijazna, čila in korajžna žena, vzlic prestanemu strahu in trpljenju za časa vojne.

V Novem mestu je veliko hiš deloma ali popolnoma porušenihi. Hiša sosedja mojega nečaka je bila bombardirana in kamenje, opeka in drobci bombe so leteli skozi okno in mu pokvarili pohištvo in pod. Pohištvo je deloma že dal popraviti, toda raznih šip zaenkrat še ne more dobiti. Utrpel je veliko škodo, a pravi, da je dobro, da ni bilo še hušje.

Svidenje po 40 letih
Maynard, O.—Tukaj imamo že skozi ves mesec avgust silno vročino. Noče in noče odnehati in celo v senci je težko prestatati.
Slučajno sem zvedel za moje rojake, ki živijo v Imperialu, Pa., in sicer Joe in Frances Sladič. Ona dva sta doma iz iste fare kot jaz in moja žena, namreč s Čateza pod Zaplazom na Dolenjskem. Odločil sem se in ju obiskal dne 18. avgusta. Svidenje po 40 letih je bilo resnično priščrno. Pri njih sem ostal ves teden. Postregla sta mi zelo lepo, za kar se jima najlepše zahvaljujem!
V spremstvu Joes Sladiča sem tudi obiskal Slovenski narodni dom v Imperialu. Zelo sem bil presenečen, ko sem videl tako lepo stavbo. Tako krasnega navsem!

(Dalje na 3. strani.)

Predstavniki Ford Motor Co. in avine unije CIO so podpisali nove mesdno pogodbo tik pred 12. uro, ko so stopile v veljavo (22. avg.) najbolj drastične določbe Taft-Hartleyevga zakona. Sedela od leve na desno sta John Bugas, Fordov načelnik za delavske odnose, in Richard T. Leonard, podpredsednik unije UAW. Klj je vodil pogajanja. V ozadju so Mantou Cummings, Fordov urednik, Maurice Sugar, odvetnik unije, in Thomas Thompson, predsednik krajevne unije 606 UAW. S to pogodbo se je družba zavezala, da ne bo skušala zdobiti ušle skoti sodišče v primaru "divjih" stavk, ako unia nastopi proti slednjim. O vprašanju, da-li hočejo penzijo ali 13c povšek na uro, bodo odločili Fordovi delavci s splošnim glasovanjem.

Kdo komunizem? Gotovo ni bil nihče rojen z gotovo ideologijo. Ustvarili so jih razni Hooverji, kakor so ustvarili tudi svetovni polom in grozno vojno. Sedaj pa so zopet na delu, da zanetijo tretjo svetovno vojno. Hoover je že zamesil testo in že lepo izhaja ... Ti izrodki prinašajo človeštvu večno trpljenje, namesto lepšega in boljšega življenja.

Papež je tudi iz teh vrst. Sedaj zopet klepeče, da je svetovni mir mogoče le na krščanskih principih. Krščanski človek mora krščanskega človeka že dva tisoč let! Da, isti krščanski človek se nadalje zavaja in spletkari proti krščanskemu človeku. To bo počenjal toliko časa, da uniči vse pridobitve sveta in se pogrezne v srednji vek.

Tudi Slovani se iščejo med seboj že dolgo časa, končno pa so se našli. Danes se vsa svetovna golazen jezi in preklinja, če kdo v Moskvi kihne, ali pa izpusti malo sapa iz sebe. Pri nas v Ameriki reakcija neprestano kriči nad temi Rusi in jih dolži vsega slabega. Radi najmanjšega prestopka se jim očita krštev dogovorov. Seveda, mi, ki smo veliki in bogati, lahko počenjam kar hočemo, toda tako postopanje se lahko prej ali slej maščuje.

Tudi lopovi iščejo drug drugega v temnih kotih. Včasih se ločijo za nekaj časa, a prej ali slej so zopet skupaj.

Po dolgih letih pa se je znašel v objemu z Jackom od A. D. Tine Srakover. Seveda, Jaka je bil vesel svojega starega znanca, in sicer zato, ker je nametal koše blata na Milana Medveška v njegovem tromphelnu. Tako seveda misli Tine ali Tona. Da, enake vrste ptice skupaj lete ...

John Filipič.

Poizveduje po sorodniku

Kewanee, Ill.—V 169. številki Prosvete sem čital, da je v Pittsburghu, Pa., umrl rojak Anton Tomsich. Rad bi izvedel, ali je bil on moj polbrat.

Lansko leto sem iskal mojega polbrata skozi ta list, ali zvedel nisem ničesar. Obvestilo o smrti Antona Tomsicha pa mi da misliti, da je bil on morda moj polbrat, kajti po starosti se ujema in moj polbrat je tudi živel nekje v Penni. Doma je bil iz Studenca nad Krškem.

Če bi mi kdo mogel dati kakšne informacije o njem, naj mi sporoči na naslov: Louisa Tomsic, 824 Harrison St., Kewanee, Ill. Louis Tomsic.

Razgledi po stari domovini

(Poroča Franjo Aleš iz Ljubljane)

POLITIČNI PREGLED

Aktualni problemi jugoslovanske zunanje politike v odnosih z Ameriko

Dosedanje izkušnje Jugoslovanske države z državami Zapada, zlasti z ameriški vladajočimi krogi, utrdile v jugoslovanskih ljudskih prepričanjih, da ni mogoče pričakovati nesebične in iskrene pomoči za obnovo Jugoslavije pred dnevi izjavil maršal Josip Broz-Tito direktorju misijske agencije Tanjug. Z Marshallovim načrtom bi si Jugoslavija nakopala samo obveznosti, a letni gospodarski načrt, industrializacija in elektrifikacija nove Jugoslavije bi bili groženi. Iskrena ali celo grožnja vzbujajo Jugoslovane utemeljene dvome, kaj odnosi z Ameriko se niso približali še po osvoboditvi, saj so bili že prej na trdnem zidu. Za to trditve govore naslednja dejstva:

Jugoslavija je že v letih 1943 in 1944 predlagala USA in Angliji po vojaških misijah in leten medsebojne pogodbe "lend-lease" (zakon o posojilu) namenu za dobavo vojaške materiala, da bi se Jugoslavija s čim manjšimi človeškimi žrtvami borila proti Hitlerjevemu vojaškemu stroju na strahozelnih zaveznicah. Službeni ameriški krogi so že takrat odklonili takšno pogodbo o dobavi.

2. Sovjetska zveza je od leta 1944 na prošnjo Jugoslovije dve letali tipa "Douglas" potrebe vrhovnega štaba. No, Jugoslavija ju je morala že po dveh dneh zaradi protesta ameriških vladnih krogov, ki so bili proti temu, da bi jugoslovanski vrhovni štab razpolagal s dvema letaloma. Ta priporočila je značilen, čeprav neznan.

Jugoslavija ima v Ameriki približno 50 milijonov dolarjev. To zlato Jugoslovija uporablja pri obnovi svoje dežele, ameriški vladni krogi pa ne morejo pomiriti z novim dejstvom na Balkanu. Ti krogi bi znova napravili iz Balkana "sod smodnika", a to svojo politiko izvajajo s pomočjo grških fašistov.

Skupna zmaga nad fašistično Nemčijo je rodila neomajno prijateljstvo med Jugoslavijo in Bolgarijo. Posledice te skupne zmage so tudi odstranitev starih reakcijskih režimov v obeh državah ter vzpostavitev nove, ljudske demokracije ter ureditve, v kateri mora služiti notranja in zunanja politika lastnemu ljudstvu, ne pa interesom tujeje kapitala. Na teh dejstvih je zasnovan o jugoslovansko-bolgarsko prijateljstvo in sodelovanje ter trdno prepričanje, da to prijateljstvo ne bo razbito. To jačanje prijateljstva med obema državama je najlepši primer za reševanje političnih in gospodarskih vprašanj v duhu mednarodnega sodelovanja v povojni Evropi. To prijateljstvo je velik prispevek balkanskih narodov k izgraditvi povojnega mira, za katerega se bori svetovna demokracija javnost pod težkimi in zapletenimi pogoji.

Se posebna vrednost jugoslovansko-bolgarskega sporazuma je tudi v tem, da je sporazum delo velike protifašistične borbe.

Demokracija fronta zahteva vse svoboščine za Slovence, ki ostanejo pod Italijo, da se ne bo ponovila tragedija zadnjih desetletij

Na I. kongresu gorških, beneških in kanalskih Slovencev, ki se je vršil sredi avgusta v Gorici, je zbranih 172 delegatov, ki so predstavljali nad 60 tisoč Slovencev, ki bodo ostali v smislu mirovne pogodbe v Italiji, pretresalo vprašanje programa bodočega življenja Slovencev pod Italijo. Slovenci v Italiji bodo izdajali list "Soča", ki bo glasilo gorških, beneških in kanalskih rojakov.

Program Demokracije fronte je bil sprejet in obsega tri točke. Iz programa je jasno razvidno, da ne bodo gorški, kanalski in beneški Slovenci nikdar dopustili, da bi se ponovila tragedija zadnjih desetletij.

Demokracija fronta rojakov v Italiji sloni na tradicijah narodno-osvobodilne borbe in vodi se nadalje boji proti narodnostni in kulturni odtujitvi od narodov nove Jugoslavije. Fronta se bori skupno z naprednimi silami nove Italije za utrditev republike in demokracije ter za čim tesnejše sodelovanje med Jugoslavijo in Italijo. V nadaljnjem programu se bori Demokracija fronta Slovencev v Italiji za manjšinske zahteve, ki obstojajo v priznanju slovenskega jezika, pravici tiska, združenja, javnih shodov, manifestacij in nastopov, uvedbi dvojezičnosti v javnih uradih v Gorici in krajih, kjer prebivajo Slovenci, omogočitvi Slovencev do vstopa v vse javne službe, priznanje slovenskih osnovnih in srednjih šol, posvetnih društev, knjižnic, čitalnic itd., popravilo krivic, ki so jih prizadejali rojakom fašisti, vrnitev državljanstva Slovencev, ki so se radi fašizma izselili, upravo občin po tam bivajočih Slovcih itd.

Na kongresu so izvolili glavni odbor Demokracije fronte, ki šteje 40 članov.

Sodna obravnava proti Francu Snoju — Snoj obtožuje Furlana

(Nadaljevanje)

Kot je bilo že poročano, je bila obravnava pred vrhovnim sodiščem LR Slovenije proti vohunski skupini inženirja Crtomira Nagode ter proti profesorju Borisu Furlanu prekinjena, ker je bila združena z razpravo proti Francu Snoju, upravniku Državne avtoprometne službe (DAPS). Nadaljevala se je 6. avgusta, ko je bila prečitana obtožnica tudi proti Snoju.

Obtožnica obtožuje Francu Snoja, da je bil ves čas delovanja inkriminirane špijnske skupine tesno povezan z njenimi voditelji ter s Furlanom; da je vedel za vohunski center 101 v Avstriji, prejemal ilegalno literaturo, jo čital, spravil, predarjal, pa uničil; vohunski skupini je dajal nasvete ter ji obljubljal pomoč in intervencijo v slučaju aretacije; dogovoril se je za izdajanje podtalnega časopisa; zlorabljal je službeni položaj ministra vlade Ljudske republike Slovenije ter kasneje upravnik DAPSA ter dajal zaporne podatke politične in splošno gospodarske vsebine za sestavo poročil članom predstavništva tuje vlade v Sloveniji; vohunski organizaciji je nudil na razpolago svoje stare politične zveze izza predarilske Jugoslavije ter dal navodila Borisu Furlanu za organiziranje svoje lastne vohunske mreže; povezal je Nagodetovo skupino s Dragoljubom Jovanovičem v Beogradu ter Tomo Jančkovičem v Zagrebu; vedel je za beg Gizele Drčar v Avstrijo z namenom, da se priključi izdajalski ubežni skupini v Avstriji, na svojem domu pa hranil njeno listino; soglašal je z vzpostavitvijo ilegalne vezi preko člana predstavništva tuje države dr. Alojzija Kuharja v Londonu; prejel je od Furlana sramotilni pamflet pod naslovom "Tito življenjski" in ga je iz angleščine prevedel v slovenščino, razmnožil in razširil; prejemal je od Furlana kleветniško literaturo v angleškem jeziku, ki je prevajal in razmnoževal, med njimi Bullitov članek o Rusiji in članek Bogdana Radice (ki je bil objavljen v Literary Digest) o stanju v Jugoslaviji; sprejel je seznan vprašanj o splošnem državnem in političnem stanju v FLRJ in obljubil Furlanu pomoč ter predlagal osebo, ki bi pri sestavi poročila lahko sodelovala (ta seznan je v strahu pred aretacijo sežgal); preko Furlana je dajal podatke splošno državnega značaja članu predstavništva tuje (angleške) države.

Zadeva Stepinac

Po prečitani obtožnici je pričel senat vrhovnega sodišča zasliševati Francu Snoja. (Iz zapisnika obravnave je razvidno, kaj je bil pravi pomen besed: Franc Snoj se je vrnil v domovino, "da reši, kar se rešiti da," v izjavi, da so vesti o slabem ravnanju s Stepincem lažne in provokatorske.)

Stepinac ima sv. pismo v latinskem in hrvaškem jeziku, hkrati ima tudi druge knjige, en pisalni stroj, na katerega je pisal, ko smo prišli, in da vsak dan opravlja mašo v posebej urejeni kapeli, ki je poleg njegove sobe. To smatra Stepinac za glavno uteho. Z ozirom na ta dejstva lahko odločno trdimo, nadaljujejo ameriški predstavniki

IZVLEČEK ZAPISNIKA SODNE OBRAVNAVE PROTI FRANCU SNOJU

Sodna obravnava proti Francu Snoju — Snoj obtožuje Furlana

(Nadaljevanje)

Kot je bilo že poročano, da je vstopil v Osvobodilno fronto in hoče z delom popraviti, kar je zagrešil proti OF v inozemstvu. Op. SANS.)

Snoj priznava, da je vdrževal stike z Nagodetom, Furlanom in drugimi vohobojci po osvoboditvi. Obtoženi Franc Snoj je v začetku zasliševanja potrdil, da je sprejel obe obtožnici, ju predčil in razumel, kakor tudi potrdil pravilnost svojih izpovedb med preiskavo.

Predsednik: — Ali se čutite krivega?
Snoj: — Priznavam krivdo, delno.
Predsednik: — V koliko priznate krivdo?
Snoj: — Da sem nekatere članke iz tujih listov v resnici prevajal.
Predsednik: — Ali še kaj drugega?
Snoj: — Priznavam, da sem vedel za odhod Gizele Drčarjeve na Korotko. Priznavam, da sem prejel s Hrvaškega, iz Zagreba Jančkovičevo pismo, da sem poslal Ljuba Sirc v Zagreb, da sem vedel za oblake, ki jih je imel Sirc v Beogradu pri dr. Dragoljubu Jovanoviču, priznavam, da sem vdrževal stike s Nagodetom. Sircem in Furlanom vohobojci po osvoboditvi.

Na nadaljna vprašanja glede stikov, ki jih je imel s posameznimi člani Nagodetove vohunske organizacije, je izpovedal Snoj, da so prihajali k njemu Furlan, Nagode in Sirc, da so pri teh obiskih govorili o neki organizaciji, kjer se je med drugim razgovarjal o zvezah z dr. Kuharjem in Londonu. Enkrat samkrat so bili skupno pri njemu Nagode, Sirc in inženir Kavčnik, sicer pa so prihajali k njemu posamezno. Govorili so, kako bi se organizacija izvedla.

Predsednik: — Ali vam je Nagode pripovedoval o svoji skupini?
Snoj: — Pripovedoval mi je.
Predsednik: — Kaj vam je pripovedoval?
Snoj: — Pripovedoval mi je o inženirju Kavčniku, povedal mi je o Sircu, povedal je, da imajo mrežo po nekaterih krajih Slovenije.

Predsednik: — Kaj ste obravnavali na onem sestanku, ki so se ga udeležili Nagode, Sirc in Kavčnik?
Snoj: — Takrat je bil razgovor o nekem časopisu. . . O nekem podtalnem časopisu, boljše rečeno o letakih, je bilo govora nekoč kasneje, ko je bil Nagode sam pri meni in povedal odločitev njegove skupine.

Na nekatera vprašanja odgovarja Snoj izmikajoče, češ "da se tega ne more spomniti". Tako pravi, da se ne more spomniti glede zveze s Korotko in Drčarja. Glede osnutka ustave, ki ga je prejela Nagodetova skupina iz vohunskega centra 101, izpove, da mu je ta osnutek prinesla na dom Lucija Skvarča, da pa se je zaradi tega hudoval, ker je vedel, da ima Skvarčeva ilegalne zveze, ter je naročil, naj to stvar sežeje. Letos spomladi mu je Ljubo Sirc prinesel podružno polno pripombo osnutku ustave iz vohunskega centra 101 z željo, da bi jih pregledal. Ko je Sirc odšel, je kasneje Snoj te pripombe k ustavi pregledal in sežgal.

Predsednik: — Zakaj pa ste sežgali?
Snoj: — Ker nisem hotel imeti tega doma, ker je bilo to nekaj ilegalnega.
Pomožni tožilec: — Vedeli ste, da je to nekaj ilegalnega in smatrali, da je treba to stvar sežgati. Ali je prišel Sirc k vam in vprašal po teh pripombah?
Snoj: — Sirc je prišel teden kasneje in sem mu povedal, da sem stvar sežgal, ker je bila kmalu potem preiskava zaradi mojega sina.

Nagode je Snoja obvestil, da organizira vohunsko mrežo.
Predsednik: — Druga točka obtožnice vam očita, da ste v okviru te skupine, ki se je organizirala v vohunske svrhe, orga-

nizirali mrežo in dajali obvestila za špijnski center.
Snoj: — Razgovarjal sem se morda z dvojico ali trojico, ampak na širše to ni šlo, gotovo ne.

Predsednik: — Kaj vam je Nagode pripovedoval o svoji mreži?
Snoj: — Nagode mi je pripovedoval, da mrežo organizira, da ima ponekod zveze na Dolenjskem, omenil mi je izrecno, da ima zveze tudi na Jesenicah, in mislim, da mi je rekel, da tudi v Trbovljah.

Predsednik: — Ali ste imeli namen tudi Furlana organizirati v to mrežo?
Snoj: — Jaz sem mislil in tudi s Furlanom govoril, da naj bi tudi Furlan med svojimi prijatelji organiziral skupino.

Predsednik: — In koga je potem v to mrežo vključil?
Snoj: — Ni mi o nobenem povedal. Pozneje enkrat mi je priporočal, da naj bi sprejel dr. Vrhunca, zaradi česar sem smatral, da je z njim o tem govoril, vendar pa nisem pristal, da bi dr. Vrhunc prišel k meni.

Predsednik: — Furlan je torej tudi imel načrt, da napravi svojo mrežo?
Snoj: — Ali je imel načrt . . . Jaz sem o tem z njim govoril in ni odklonil.

Snojevi stiki z Jančkovičem in dr. Šutejem
Predsednik: — Ali ste potem tudi z Furlanom in Beogradom navezali stike?
Snoj: — Izpovedal na to vprašanje, da je prišel nekdo k njemu iz Zagreba in mu prinesel Jančkovičevo pismo ter povedal, da želi dr. Šutej, naj bi se zgledal pri njemu v Zagrebu. V tem času so se v Ljubljani razgovarjali, da bi bilo dobro, če bi imeli zveze z Zagrebom, in se je Snoj dogovoril s Sircem, da bo šel Sirc v Zagreb, kjer ga je Jančkovič spravil v zvezo z dr. Šutejem. Sirc je potem poročal o razgovorih, ki jih je imel v Zagrebu.

Predsednik: — Ali ste govorili o tem, da se za to Nagodetovo organizacijo, za to mrežo, zanima tudi konzul neke tuje države?
Snoj: — Da se konzul zanima za naše stvari, je govoril Furlan in tudi Sirc. Ne spominjam se, da bi Nagode o tem govoril.

Snoj je dajal Furlanu podatke
Obtoženi Snoj priznava, da ga je dr. Furlan večkrat obiskal. Razgovarjala sta se o raznih zadevah. Med razgovori je Furlan marsikaj povedal. V dveh primerih ga je Furlan konkretno vprašal za mnenje in obenem povedal, da se za to zanima konzul. Vprašal ga je, kaj ve o dr. Basaju, in je pripomnil, da se za to zanima neka tuja država, oziroma njen konzul. Nato je obtoženi Snoj Furlanu povedal, kar je o Basaju vedel. V drugem primeru ga je Furlan vprašal o dr. Voršiču, nekdanjem županu v Celju, o čemer pa mu ni mogel dati nobenih podatkov. Ko je dobil obtoženi Snoj zvezo z Nagodetovo skupino, je sprva vedel, da sta njena člana Sirc in inž. Kavčnik, ko pa je kasneje dobil na pobudo Furlana zvezo tudi s prof. Hribarjem, je iz razgovora s Hribarjem vedel, da spada tudi Hribar v Nagodetovo skupino. Hribar se je zanimal za razne gospodarske zadeve, o čemer sta s Sijem tudi govorila.

Pomožni tožilec: — Kakšno je bilo tisto poročilo iz Suhe krajine?
Snoj: — Poročilo iz Suhe krajine sem prejel avgusta ali septembra 1945.

Pomožni tožilec: — Ali ste vi komu kdaj to poročilo pokazali?
Snoj: — O tem poročilu sem se razgovarjal s podpredsednikom vlade, in mislim, tudi s predsednikom.
Tožilec: — In s kom iz Nagodetove skupine?
Snoj: — Možno, da sem govoril o tej zadevi, kajti poročilo je na mene napravilo vtis.
Tožilec: — Komu ste dali še poročilo, razen osebam, ki ste jih imenovali?
Snoj: — Nobenemu.
Tožilec: — Morda Hribarju? Morda Vodetovi?

Snoj: — Nobenemu nisem dal. Tožilec: — Razprava proti Nagodetovi skupini je pokazala, da so podatki in poročila, ki so ga našli pri vas, enako poročila, ki ga je poslal Hribar nekom tujemu predstavništvu. Pojasnite, kako je moglo priti do identičnosti med vašim poročilom in tem poročilom?

Snoj: — Teh podatkov niso našli pri meni doma, ampak v pisarni, v uradu in sem smatral to kot stvar, ki sem jo dobil takrat kot minister. O tej zadevi sem, kakor rečeno, obvestil nekatere predstavnike vlade, ni pa vključeno in je zelo verjetno, da sem se o tem razgovarjal ali s Nagodetom ali s Borisom Furlanom, toda ne z namenom, da dajem kake informacije.

Tožilec: — Potemtakem menite, da je Nagode ali Furlan zlorabil vašo izjavo in pripovedovanje o stanju v Suhi krajini?
Snoj: — Če je izrabil kdo poročilo za inozemstvo, prav gotovo ne vem, ne izključujem pa namena, ker je bilo poročilo teko.

Furlan si je na nedopusten način prisvajal zaupno korespondenco
Pomožni tožilec: — Kako se prišla pisma iz vaše osebne korespondence v roke soobtoženega Furlana?
Snoj: — To mi je danes zelo težko pojasniti, ne vem, na kakšen način se je to zgodilo.

Tožilec: — Kaj pa iz vaše ministrske korespondence, ki je bila izrecno vam namenjena?
Snoj: — Da hom bolj konkretni: Med zaslišanjem sem videl, da ima dr. Furlan originalna pisma, ki sem jih pisal raznim ljudem v Ameriki. Kako je prišel do teh originalnih pism, ne vem. Ima tudi izvlečke iz pism, ki sem jih pisal dr. Kreku. Ne izključujem, da sem mu dal en ali drug tak prepis, ampak nemogoče se mi zdi, da bi vas ta pisma, vse te prepise, kolikor sem jih videl, izročil njemu jas. Morda je na kak drug način priti do teh prepisov.

Tožilec: — Ali menite, da je na nedopusten način prišel do te osebne in ministrske korespondence?
Snoj: — Ne morem biti drugič. Najbolj se mi zdi čudno, kako je mogel priti do pism, ki sem jih pisal ljudem v Ameriki, ki so petsto ali tisoč milj daleč stran od New Yorka.

Snoj je nadalje izpovedal, da mu je Furlan zelo prigovarjal, da bi navezal stike s konzulom neke tuje dežele.
Pomožni tožilec: — Ali je šlo samo za državne stike ali za kaj več?
Snoj: — Pozneje je Furlan enkrat omenil, da bi bilo prav, če bi o gotovih zadevah informiral (tujega) konzula.

Pomožni tožilec: — O kakšnih zadevah?
Snoj: — O političnih. Konkretno se sedaj ne morem spomniti, za katero zadevo je šlo.

Pomožni tožilec: — Zakaj pa je hotel imeti Furlan podatke o dr. Basaju in dr. Voršiču?
Snoj: — Rekel je, da konzul to rabi, jaz sem menil, da verjetno zaradi jugoslovanske zasluge, naj se ta dva izročita. Furlan ni na to moje pripombo odgovoril niti pritrdilno, niti zavrnjeno.

Pomožni tožilec: — Kaj mislite, ali je Furlan želel, da dostane negativne podatke o dr. Basaju in dr. Voršiču?
Snoj: — Ne. Njega je zanimalo predvsem to, kaj sta ta dva delala. Jaz sem glade dr. Basaja povedal to, kar sem vedel, da je bil Basaj tudi predsednik nekaj urne slovenske vlade (tik pred osvoboditvijo Ljubljane).

Glasovi iz naselbin
(Nadaljevanje s 2. strani.)
rodnega doma nisem že dolgo videl. Hvala predsedniku doma, ki mi je vse razkazal. Reči moram, da je ta narodna ustanova v rokah dobrega vodstva.

V soboto, 23. avgusta, pa je Sladičev sin nas vse skupaj odpeljal v Maynard, kjer je bilo zopet veselo snidenje Sladičevih z mojo soprogo. Ker se nisimo videli toliko let, smo se imeli pomeniti marsikaj zanimivega. Zal, da so se morali Sladičevi posloviti še isti dan. Na tem mestu izrekam iskreno zahvalo za postrežbo in njih sinu za vožnjo!

Joe Kafra.

All ste naročeni na dnevnik "Prosveta"? Podpirajte svoj list!

Ko so angleški veletrgovci v Croydonu odklonili plačati farmarjem zahtevane cene za njih proizvode, so se slednji s svojimi pridelki sami podali na trg in napravili dobro kupčijo, kakor kaže slika.

TOVARIŠI

POVEST PARTIZANSKE ZVESTOVE

TONE SELIŠKAR

(Nadaljevanje)

Marička se je spazila k materi, Pavlek pa sedi na peči in si po svoje slika vojno: vojake na konjih v ravnih vrstah, trobentači trobijo, topničarji stoje pri kanonih in streljajo na sovražnika, pred peči vihira zastava in vojskovođa jezdi iskrega belca, ki se vzpenja na zadnji nogi, krogle žvižgajo, črn dim smodnika se vali po njivah, ranjenici leže na tleh in bolničarji tečejo z nosili in jih pobirajo... Take slike je gledal v nekem starem koledarju. Eh, vojna je imenitna stvar! To je nekaj za fante! Toda ta hip mu že druga misel spreleti po glavi. Besede iz katekizma, ki jih zna na pamet: Ljubi svojega bližnjega kakor samega sebe... Ne ubijaj...!

"Oče, zakaj pa se ljudje vedno vojskujejo?" prашa iznenada očeta.

Oče obstane kakor vkopan sredi sebe. To vprašanje ga je v živo zadelo, presečenec pogleda Pavleka in mu ne zna takoj odgovoriti. Kako bi mu naj to razložil, hudika, saj se ljudje vojskujejo odkar svet stoji in so se vojskovali že Izraelci, izvoljeno ljudstvo, pa potem kar naprej vse do danes. Teško vprašanje!

"Ljubi moj Pavlek, zakaj pa tako vprašuješ? Mi kmetje in delavci se ne vojskujemo radi, kajti mi nikoli ne vemo, zakaj se prav za prav države skregajo med seboj. Mi smo le vojskači, ki se moramo tepeti za to ali ono stvar. Ponašamo veliki napadejo majhne, ker imajo danes le tisti vse pravice, ki so močni in bogati. Velika riba žre majhne ribe! Z majhnim pa je lahko takor ali se pusti pogoltniti—ali pa se brani..."

Tako razlaga oče Pavleku to stvar in je kar zadovoljen. Pa tudi zase mu je zdaj lažje. Mar ni tudi naša zemlja v nevarnosti? Hitler hoče pogoltniti ves svet. Verjetno bo tudi Jugoslavijo napadel. V srcu se mu je pričel oglašati nekak čut povezanosti z vsem tem, na čemer stoji in se giblje, in zapovedi, iti v Celje, se mu ne zdi nič več tako strašna in zagrenjena. "Ampak, oče, to je vendar velika krivica, kar počne Hitler," de Pavlek na očetovo razlago.

Nesrečni fant neugnani, kako ga pesti! V srcu mu je prišlo, da je Pavlek raven, kajti le na ta način, če hlepi po znanju, bo postal možakar.

"Prav gotovo je to velika krivica! To je približno tako, kakor če bi se nate spravil odasel fant, ki je mnogo močnejši od tebe. Če si me vž, boš zbežal, če pa imaš v sebi količkarj ponaša, se boš branil na vse pretege. Brcal boš, grizel boš in praskal!"

"Ali pa bom poklekal svoje prijatelje na pomoč. Trije takšni, kakršni sem jaz, bi že potem premagali tudi hrusta!" meni Pavlek.

Poglej ga, pametno je povedal! Si misli oče. Toda mati je prekinila njun pogovor. Postavila je večerjo na mizo. Oče je prižgal petrolejko, da je toplja svetloba zajela vso držino, ki je sedla za mizo. Pozabili so za kratek čas vojno in pridno so zajemali iz velike skledе gobovo kašo ter krompir v oblicah, le mati je dotone gledala po vseh teh ljubih obrazih, ki so danes poslednjikrat vsi in tako lepo zbrani okoli mize. Poslednja večerja...? Pa se sili zaradi ostalih biti zgovorna in vesela, da ne bi pokvarila tega lepega večera.

"Ti, Pavlek, mati lepo ubogaj, zdaj ko boste sami, in pomagaj ji, kolikor le moreš! Pa tudi

ti Mariška veš!" je dejal oče, ko je odložil žlico. Mati je oba otroka stisnila k sebi, češ, odveč so te besede, saj se je zanesla na Pavleka. O, to je fant od fare, ta bo storil vse, njega ni treba opominjati! Marička pa je drobna deklica, majcena, nežna in krhka.

"Ko se bom vrnil, ti bom prinesel škornje!" govori oče. "Prave škornje, močno nakovane in s podkvicami na peti!"

"Kaj pa meni?" začne Marička. "Majceno punčko, da jo boš zibalal." "Pa materi..."

Oče se je prisrčno nasmejil, ko je videl, kako se vsi ljubijo in kako vsi drug za drugega živijo. Že je hotel nekaj povedati, pa ga je mati prehitela.

"Zame ni treba nič skrbeti! Le hitro se nazaj povrni! Vsi bomo spet skupaj živeli, delali in se trudili na domačiji, da bo dom čvrst in prijeten. Oče se je spet zatopil v misli, Marička je zlezla v posteljo, Pavlek je zajahal peč—tedaj pa je stopil v izbo sosedov France, ki je služil kraljevo gardo v Beogradu in ki je bil danes prav tako pozvan na vojaške vežbe kakor oče. Bil je močan fant, visok kakor gora, korenjak, ki ga ni bilo para, malce na pretepaško stran nagnjen, drugače pa celoven kmet, ča ga je bilo veselje gledati, kako je kosil ali pa drevesa podiral. No, kmalu za njim je stopil v hišo tudi Štrbenkov Dolfe, ki je služil spodaj v Litiji v neki trgovini za prodajalca. Le-ta je bil droben, zanikr v telo, ampak obloko je nosil tako lepo prikrnjeno, da je bil ves gosposki napram očetu in Francetu. Uten je bil in vžit, gizard, da so se ljudje kar čutili, od kje fantu toliko denarja, da si je lahko nabavljval take drage stvari. Tudi Dolfe je dobil prizivnico za vojaške vežbe in so zato vsi trije sedli za mizo, pili žganje in se razgovarjali o vojaščini. Mati je včasih skozi priprta vrata kuhinje pogledala v izbo in nič kaj všeč ji ni bilo, da je prišla ta strigalica v njihovo hišo, ker je vedno povsod podnetil preprij in pretep, da so se vsi krčmarji balii, čeprav je rad bogato dajal za pijačo.

"Vidva ne bosta tako hudo prizadeta, ker nimata ne žene ne otrok," je dejal oče. "Saj je res hudo za vse, prav za prav, ampak če to stvar premisliš, je nekako tako, kakor če bi se ti hotela domačija podirati. Na vse načine jo boš skušal rešiti, mar ne? Z našo domovino je prav tako. Vihra se ji približuje. Prav zato bomo šli tudi mi trije v vojsko, da jo bomo branili. Saj smo zavajljali in udrihali, ker so zares slabo gospodarili tisti, ki so nam vladali in ki so mačehovski skrbeli za nas kmete in delavce. Toda zdaj je vsa domovina v nevarnosti. Nemec je-zlo za ves svet, tudi za nas!"

Dolfe se je malomarno posmihal očetovim besedam, pomilovalno ga je opazoval in ko se je oče za hip obrnil v drugo stran, si je Dolfe s kazalcem potrkal po čelu, pomežiknil Francetu, češ, ali je Blaž še zelen in neumen.

"Da, če človek pomisli, kako so nas ko pse podili po vojašnicah, zmerjali nas in posvali, se mi kar nekam upira iti spet v kasarno!" de France. "In kakšno hrano so nam dajali, našim svinjam ponujamo boljše. Na lastne oči smo videli, kako je naš poveljniki kradel iz vojaških skladišč. Toda njegov stric je bil general, pa se mu ni nič zgodilo, čeprav so prišli njegovim tatvinam na sled." (Dalje prihodnjč.)

2. Kakšen je svet "Gorskega venca"?

Ves ep je ena sama slika boja Črne gore za svobodo. Dejanje je zgodovinsko. V posameznih krajih so Črnogorci v začetku 18. stoletja nekajkrat poskusili, da bi izgnali Turke. V dobi vladanja kneza Danila (1700—1735) iz plemena Petrović-Njegoš je prišlo do obračuna z domačimi poturicami. Tudi zgodovinska znanost smatra dogodek za začetek popolne osvoboditve Črne gore. Prav ta moment iz črnogorske zgodovine in duhovno ter organizacijsko pripravo zanj je izbral Njegoš za snov "Gorskega venca". V isti dobi je prišlo do veze Črne gore z Rusijo, kjer je vladal veliki reformator in vladarskem prestolu Peter I. O dogodkih so pele črnogorske narodne pesmi.

Njegoš je globoko čutil, da boj, ki ga je začelo in vodilo črnogorsko ljudstvo, ni bil samo boj Črne gore. Turki so imeli zaseden večji del Balkanskega polotoka. Črna gora, "miš v tikvi" ali "Jedna slamka medju vihorima", je bila le nezaten del okupiranega ozemlja. Zato je bil upor, ki je izbruhn v nji, znak za vse ostale južnoslovanske dežele. Na sleherni strani "Gorskega venca" se čuti, kako Njegoš ni samo črnogorski pesnik, njegov uporni duh se čuti za srbski duh in obenem duh vseh zaslužjenih balkanskih narodov. V analizi vzrokov, ki so omogočili Turkom zasedbo južnoslovanskega ozemlja, se Njegoš obrača z ostro kritiko proti srbskemu fevdalnemu sistemu, v katerem so knezi iz popleha po oblasti in posesti razdobil državo v vrsto malih enot in s tem oslabil njeno obrambno moč: "Velikaši, proklete jim duše! Na komade razdrobiše čarstvo, srpske sile grdno satrjuješ." Njegoš strogo loči med širokimi plastmi naroda, ki so varuh svobode, in fevdalci, ki se iz gospodarjev pretvarjajo v izdajalce. Njegovo geslo o nujnosti brezkompromisnega boja za svobodo in v sto letih pravnicašar izgubilo po svoji prepričevalnosti in aktualnosti:

Što se ne hče v lance vezati, To se zbežja u sve planine, Da ginemo i krv prolivamo, Da junački amanet čuvamo, Divno ime i svetu slobodu.

Njegoševi vizionarni verzi nacionalnega odpora proti slehernemu tlačanju segajo iz turške dobe v vse čase, ker smatrajo popolno osvoboditev Balkana od vseh tujih oblasti kot brezpojno nujnost za srečo narodov. Za Njegoša sta pripravljeno za žrtve za domovino in spoznanje o neizbežnosti boja najvišji etični nalogi človeka in naroda. V tem je obenem njuna nesmrtnost: "Vječna zublja vječne pomrčine, Nit' dogori, niti svetlost gubi."

Pred Njegošem je več slovanskih pesnikov seglo v zakladnico zgodovine. To je bil še edini način, da so mogli govoriti o aktualnih političnih vprašanjih. Puškin je pisal "Borisa Godunova", da je lahko pokazal prepada med ljudstvom in homotijami okoli carskih prestolov. Prešeren je mogel le na primeru iz daljne dobe pokristjanjenja povedati svojemu narodu, kako je manj strašna smrt "v črne zemlje kriku, kot so pod svetlim soncem sužni dnovi". Njegoš je bil srečnejši. Črnogorski vladar se v svoji deželi ni boril s cenzuro. Lahko je spenjal ljudstvu tekst, ki je bil prav toliko živa, neposredna stvarnost kot zgodovinski dogodek. Zajel je misel vsega naroda.

3. Kakor je Njegoš velik kot nacionalni poet, kot pesnik narodnega upora, boja, za katerega je mogel reči "iz glave je cijela naroda", ni samo črnogorski in južnoslovanski pesnik.

Njegošev čas je bil v Evropi čas reakcije na vladarskih prestolih. "Gorski venec" je bil tiskani na Dunaju. In Dunaj je največ doprinesel, da se je po zmagi nad Napoleonom polastila držav policija, da je Sveta zveza zatri vrsto narodnih in revolucionarnih gibanj po Evropi, da so postale države za ljudstva ječe. Napredni ljudje v tedanji Avstriji, Rusiji, nemških državah, Franciji, Italiji, Španiji in tako dalje so čutili kot sramoto vsega človeštva tiranski državni sistem, ki je ležal nad večino

unless we act

Lin8

will die of

CANCER

GIVE

TO CONQUER CANCER

AMERICAN CANCER SOCIETY

kontinenta. Najgloblji verzi pesnikov dobe so se nanašali na ta bič. Ob strogi cenzuri so ostajali po večini v rokopisih. Sredi Metternichovega Dunaja je uspelo Njegošu, da je v "Gorskem vencu" objavil dobro leto pred izbruhom marčne revolucije verze, ki spadajo med najobjelnejše in odprte izpovedi dobe:

Al' tirjanstvu stati nogom za vrat, Dovesti ga k poznaniju prava, To je ljucka dužnost najsvetija.

Vse Njegošove razmerje do življenja, družbe in osebnosti človeka je globoko demokratično, ljudsko, kar dobiva ob njegovem družabnem položaju še večjo veljavo. Po svoji idejni strani spada Njegoš v vrsto velikih zagovornikov človekove osebne svobode in pravice narodov do svobode. Njegovo pesniško delo razkriva v celoti in v ooseamenzosti, kako se je poglobilo v filozofijo humanizma in idejnih smeri, ki so predstavljale jedro boja za demokratizacijo Evrope. Kar ustvarja iz njegove, vseskozi filozofsko navdahnjene poezije neko posebnost, je spojitev, ki jo je našel med evropsko kulturno tradicijo in življenjem v svojem odkaknjem planinskem svetu. Njegova modrost naravno zdravega črnogorskega človeka, ki živi še ves v stiku z naravo in ni zapadel niti izumetničenemu življenju fevdalcev, niti novi buržoaziji.

Zelo zanimiva je pod tem vidikom Njegoševa kritika beneškega življenja, ki ga je opodobil v pripovedovanju odposlanca, vojvode Draška. Benečani so bili zavezniki Črne gore proti Turkom, toda to črnogorskega barda ni prav nič oviralo, da ne bi izpovedal zelo ostre kritike o njihovi politiki, razmerju do Slovanov in celo o njihovih notranjih socialnih vprašanjih. Z največjo umetniško plastiko slika Njegoš, kako so Benečani privekli čez morje Dalmatince in Hrvate za veslače na ladjah in težašto v ladjedelnih, kako so eksploatirali to delovno silo, izpreminjali ljudi v prave sužnje in iz tujega dela ustvarjali svoje gosposkarsko moč. Njegoš opozarja na velike socialne razlike med razredi in trgovsko-patricijskem mestu: na eni strani razkošen način življenja trgovskega plemstva, na drugi množice neverjetne siročadi po mestnih ulicah.—Tretje, kar je izzivalo njegovo kritiko, je bil beneški politični sistem, sloneč na denunciantstvu ("Kad dva zbroe štogod na ulici, Treči uho obrne i sluša...") tiranstvu in kratenju vsake osebne svobode.

4. Njegoševa veličina je v vseh ozirih samotna veličina.

Knjižne tradicije, na katero bi se mogel nasloniti, ni bilo. Zato je v umetno pesništvo povzel tradicijo nekknjižnega slovstva, bogato črnogorsko narodno pesem, ki mu je nudila jedrat jezika, obilico metaforične in popolno povezanost z ljudstvom. Ko je Njegoš izdal spomlad 1947

"Gorski venec", je bil star 33 let. Njegovo osebno življenje ni bilo lahko. Vladarski položaj je bil v plemenu Petrović-Njegoš deden, a vezan tudi na službo cerkvenega poglavarja Črne gore, vladike, kar je bilo zvezano z mnogo odpovedmi. Njegoš ni imel rednega solanja, svojo evropsko izobrazbo si je pridobil s čitanjem in samovzgojo. Ustvarjal si je zveze z dopisovanjem, iskal filozofskih knjig, spremljal književni razvoj, čital med ostalim že tudi Puškina. Vse to ga je dvigalo visoko iznad sredine, v kateri je živel. "Medju svima kao da je sam", pravi Njegoš za vladiko Danila, a to velja v še veliko večji meri za njega samega. Na drugem mestu se je Njegoš še

kontinenta. Najgloblji verzi pesnikov dobe so se nanašali na ta bič. Ob strogi cenzuri so ostajali po večini v rokopisih.

Al' tirjanstvu stati nogom za vrat, Dovesti ga k poznaniju prava, To je ljucka dužnost najsvetija.

Vse Njegošove razmerje do življenja, družbe in osebnosti človeka je globoko demokratično, ljudsko, kar dobiva ob njegovem družabnem položaju še večjo veljavo. Po svoji idejni strani spada Njegoš v vrsto velikih zagovornikov človekove osebne svobode in pravice narodov do svobode. Njegovo pesniško delo razkriva v celoti in v ooseamenzosti, kako se je poglobilo v filozofijo humanizma in idejnih smeri, ki so predstavljale jedro boja za demokratizacijo Evrope. Kar ustvarja iz njegove, vseskozi filozofsko navdahnjene poezije neko posebnost, je spojitev, ki jo je našel med evropsko kulturno tradicijo in življenjem v svojem odkaknjem planinskem svetu. Njegova modrost naravno zdravega črnogorskega človeka, ki živi še ves v stiku z naravo in ni zapadel niti izumetničenemu življenju fevdalcev, niti novi buržoaziji.

Zelo zanimiva je pod tem vidikom Njegoševa kritika beneškega življenja, ki ga je opodobil v pripovedovanju odposlanca, vojvode Draška. Benečani so bili zavezniki Črne gore proti Turkom, toda to črnogorskega barda ni prav nič oviralo, da ne bi izpovedal zelo ostre kritike o njihovi politiki, razmerju do Slovanov in celo o njihovih notranjih socialnih vprašanjih. Z največjo umetniško plastiko slika Njegoš, kako so Benečani privekli čez morje Dalmatince in Hrvate za veslače na ladjah in težašto v ladjedelnih, kako so eksploatirali to delovno silo, izpreminjali ljudi v prave sužnje in iz tujega dela ustvarjali svoje gosposkarsko moč. Njegoš opozarja na velike socialne razlike med razredi in trgovsko-patricijskem mestu: na eni strani razkošen način življenja trgovskega plemstva, na drugi množice neverjetne siročadi po mestnih ulicah.—Tretje, kar je izzivalo njegovo kritiko, je bil beneški politični sistem, sloneč na denunciantstvu ("Kad dva zbroe štogod na ulici, Treči uho obrne i sluša...") tiranstvu in kratenju vsake osebne svobode.

Njegoševa veličina je v vseh ozirih samotna veličina. Knjižne tradicije, na katero bi se mogel nasloniti, ni bilo. Zato je v umetno pesništvo povzel tradicijo nekknjižnega slovstva, bogato črnogorsko narodno pesem, ki mu je nudila jedrat jezika, obilico metaforične in popolno povezanost z ljudstvom. Ko je Njegoš izdal spomlad 1947

enkrat vrnili na to stran svojega življenja: "Ja povise peito od vas vidim. To je sreća dala al' nesreća". Tudi pesniški poklic sam se Njegošu ni zdel lahek: "Brez muke se pjesma ne ispoja, bez muke se sablja ne sako-va". Toda Njegoš je našel pot, da je postal nesmrtn tudi v težkih okoliščinah. Povezal je svoj pesniški dar z usodo svojega naroda. Na zgodovino Črne gore gledamo danes skozi prizmo Njegoševga pesniškega dela, zato pomeni za črnogorsko ljudstvo isto, kar je zanj pomenila narodna poezija v vseh preteklih stoletjih: bila je izraz globoke izkušnje ljudstva, sam njegova zgodovina.

Your Savings are Welcome RESOURCES over 12 1/2 MILLIONS SECOND FEDERAL SAVINGS & LOAN ASSN 28th Street at Pulaski Road

ZASTOPNIKI LISTA PROSVETE

so vsi društveni tajniki in tajnice članii, ki jih društva izvolijo v ta svrhu. Naši nastavljeni lokalni in poverljivi zastopniki za določena območja so: Louis Barbarich, za Milwaukee, Wis. in okolico. Anton Jankovich, za Cleveland, Ohio in okolico. Frank Klun in Chisholma, Minn. in Chisholma in okolico. Frank Cvitan in Tiro Hill, Pa. in vse srednje-vahodne Penna. Anton Zornik in Hermine, Pa. in vso zapadno Pennsylvanjo.

Poleg vseh teh pa lahko vsak član ali naročnik sam pošlje svoje naročnino direktno listu

PROSVETA 2857 So. Lawndale Ave. Chicago, Ill.

V Prosveti so dnevene svetle in delavcke vesti. Ali jih čitate vsak dan?

VAŽNO OBVESTILO naročnikom dnevnika Prosveta

V smislu sklepa seje gl. odbora z dne 14. februarja 1947, je bila naročnina za dnevnik Prosveto povišana za \$2.00 letno za vse naročnike.

To velja tudi za VSE one naročnike, ki imajo prištetih po PET članov iz družine, torej se razume, da MORATE TUDI VI DOPLAČATI \$2.00 za naročnino za vaš dnevnik.

Po sklepu gl. izvršnega odbora se ne sme v nobenem slučaju upoštevati VEČ KOT PET ČLANOV iz ene družine pa tudi če imajo več kot pet članov in morajo biti iz enega in istega naslova. Ostali, kar jih je več, morajo prejemati glasilo TEDNIK, da tako vedo kaj se vrši v organizaciji S. N. P. Jednoti.

Vsled tega prosimo, da to upoštevate in nam pošljete še \$2.00 za vašo naročnino.

PHILIP GODINA, upravitelj.

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine in eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlana \$2.00 za eno leto naročnino. Ker pa člani še plačujejo pri anoničnih \$1.50 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj sli vroka, radi, da je list predrag za člana SNPJ, List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini možno, ki bi rad čital list vsak dan.

Pojasnilo:—Vselej kakor hitro kateri teh članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročen na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista, in obenem doplačati dotično vsoto lista Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znifati datum za to vsoto naročnika.

Cena listu Prosveta je:

Za Zdrži države in Kanado \$6.00	Za Chicago in okolico je \$5.50
1 tednik in..... 6.80	1 tednik in..... 7.10
2 tednika in..... 5.60	2 tednika in..... 5.90
3 tednike in..... 4.40	3 tednike in..... 4.75
4 tednike in..... 3.20	4 tednike in..... 3.50
5 tednikov in..... 2.00	5 tednikov in..... 2.50
Za Evropo je \$11.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNEJ, 2857 So. Lawndale Ave. Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino za list Prosveto vsote \$.....

1. Ime..... Čl. društva št.
Naslov.....

Ustavite tednik in ga pripilite k moji naročnini od sledenih članov moje družine:
2. Čl. društva št.
3. Čl. društva št.

4. Čl. društva št.
5. Čl. društva št.

Mesto..... Država.....
Nov naročnik [] Star naročnik []

OB STOLETNICI NJEGOŠEVEGA "GORSKEGA VENCA"

F. Petré

Naj požre vas peklo, vrag, pokost, na grobovih spet bo cvetje vzkliklo za bodoče ktero pokolenje! (Gorski venec, 660—662)

1. Vse 18. stoletje Slovani niso igrali vidne vloge v ustvarjanju evropske kulture. Njihove literarne smeri in književna dela so bila za pol stoletja v zaostanku za zapadom. V prvi polovici 19. stoletja se je položaj bistveno menjal. Naenkrat je stopilo nekaj slovanskih pesnikov v vrsto največjih ustvarjalcev dobe. Z njihovim delom se je več slovanskih narodov uvrstilo med narode z razvito kulturo. V časovno bliskem pojavu Mickiewicza, Puškina, Prešerna, Mačeha, Njegoša, Lermontova, Ševčenka, Radičeviča ne more biti ničesar slučajnega. Razcvet literature je bil le odraz splošnega družbenega in političnega razvoja, zmaga nad socialnimi ovirami, ki so dotlej tlačile narode. Sprostitve umetniških sil je sledila kot naravna posledica razrahljanih fevdalnih vezi.

plemstvo. Za vse slovanske narode je značilno, da so pisci vstajali vprav iz najnaprednejše družbene plasti dobe. Pri Rusih so izhajali iz upornega dela plemiške inteligence. To krilo je tudi organiziralo prvi revolucionarni poskus, upor dekabristov. Pri Čehih, Slovencih, Hrvatih in Srbih so pripadali novo nastajajoči meščanski inteligenci. Medtem ko so kmečke množice še trpele v gosposkarskem sistemu fevdalizma, ko se je v državnem življenju razbohnil monarhični absolutizem, je tanika plast piscev in kulturnih delavcev pri posameznih narodih zavzela najbolj izpostavljene položaje in sprejela boj na vse strani proti fevdalizmu, proti monarhičnemu absolutizmu, proti narodnemu zatiranju in proti kulturni zaostalosti lastnih kmečkih množic.

Na prvi pogled bi se zdelo, da je črnogorski primer poseben. Peter Petrović Njegoš ni bil samo pesnik, ampak črnogorski knez ter vladika in ob tem pesnik. In vendar je tudi v tem globoka zakonitost. V svojih težko dostopnih hribih se je Črna gora vsa osredotočila v obrambo proti turški okupaciji, a tudi proti beneški ekspanzivnosti in drugim nevarnostim z

morske strani. Ni imela prilike, da bi si gradila žole in prosveto. Družba je ohranila svojo posebno plemensko socialno strukturo in živela pretežno od naravnega gospodarstva. Edini sloj, ki je užival kontinuiteto knjige, je bil duhovniški. V Njegošu je združen kulturni predstavnik ljudstva, ki ni imelo časa za osvoboditev zapadnega tipa kulture, in politični predstavnik naroda, ki je izpostavil vse svoje sile v boju za zagotovitev politične neodvisnosti. "Gorski venec" je veren odraz črnogorske stvarnosti. Njegošev ep je upodobitev črnogorskih družbenih prilik, izraz pogledov na svet, kot jih je imelo gorsko ljudstvo, njegovih nacionalnih idealov in predvsem pesniška podoba herojskega boja naroda za svobodo. Za vse slovanske pesnike te dobe je značilen napor, s katerim so se poglobljali v konkretnosti življenja svojega naroda, čistili njegova vprašanja, ločili slabo od dobrega, vtiljali sredi vseh težav svojega časa vero v bodočnost in vodili usodo svojega naroda. Poezija ni bila prav nič abstraktna in odmaknjena, bila je boj dneva, zato je bila globoko nacionalna. Prav to je tudi osnovna črta Njegoša. V tem se njegovo delo tesno spaja s pesniško tvorbo pri ostalih slovanskih narodih v sredi 19. stoletja. V kolikor je Njegoš samonikel, njegova poezija po motiviki in formi svojzka, je to odraz posebnega razvoja in razmer v Črni gori njegove dobe.